

Eredeti levelezések.

1.

Az országos vakok és siket-némák intézetéről.

Kedves barátom! .

Ez alkalommal két országos tanintézetről kívánom a K. Magvető t. olvasóit értesíteni, melyek mindenike unicum hazánkban. Egyik az országos vakok-intézete Budapesten, másik az országos siket-némák-intézete Váczon.

Nem kívánom, hogy olvasóinknak valaha szükségök legyen e tanintézeteket igénybe venni; de mivel a mostoha sors hozhatja úgy, hogy mégis valamelyik rászorulhat ezen intézetekre, legalább ismerjék meg e sorokból azoknak állapotát, szervezetét, s különösen a felvételi szabályokat és eljárást.

Lássuk először a vakok-intézetét. Ez 1821-ben alapult; boldogult József nádorunk kezdeményezése s buzgolkodása vetette alapját. Mindjárt kezdetben, s azután ismételve több versen, meleg felhívásokat intézett a megyékhez, városokhoz, az ország világi és egyházi főbbjeihez. A buzgó felhívást s a nádor nemes példáját áldás követte. Az alapítványok, hagyományok szaporodtak, a különféle adományok szépen gyűltek. I Ferencz és V. Ferdinánd királyaink is megemlékeztek a szerencsétlenek ez új intézetéről. Felejthetetlen nádorunk kétszer próbálta meg ez intézetet országossá tenni. Az országgyűlés tárgyalta is, de a régi lassu tárgyalási rendszer, s közbejött egyéb bajok mindig elhalasztották a szenge intézetnek az ország szárnyai alá vételét.

A gondos nádor tehát Pestmegye oltalma alá helyezte azt, egy igazgató-bizottságot nevezett ki, melynek mindenkori elnökül Pestmegye első alispánját rendelte. E bizottság, időnként kiegészítve, vezette és kormányozta a pesti vakok-intézetének ügyeit egészen a mult 1873-dik évig, a mikor is az országgyűlés ez intézetet valahára a XXXI-dik törvényczikkkel országossá tette, s a magyar közoktatásügyi minister kormányzása alá adta.

Az átvételkor az intézet vagyona, saját háza és alapítványai együttvéve, félmillió körül állott.

Az átvételkor meglehetősen elhanyagolva volt intézetre a közokt. minster nagy gondot fordított, a tanító testületet kiegészítette, taneszközökkel, fejr- és ágyneműekkel, ruházattal egészen újból ellátta, jobb étrendet hozott bé, tantervet, felvételi s fegyelmi szabályokat dolgoztatott ki; szóval csakhamar meglátsozott az intézeten, hogy országos gondozás alá került. *)

A felvett növendékek száma jelenleg 70, ebből 3 bójáró, a többi belakó, s az intézet által láttatik el mindennel. E növendékek közül 15 leány, 55 fiu.

Az alapítványok részint magánosok, társulatok s testületek által tétettek; részint intézetiék, melyek apróbb adományok és hagyományokból gyűltek, vagy egyesek által ugy tétettek, hogy azok felett az intézet, most az állam rendelkezhetik; végre részint az orsz. izraelita iskolai alpból fedeztetnek. Az elől említett alapítványokra az alapítók, vagy azok jogutódai jelölik ki a növendékeket, a minister helybenhagyja, a többire egyenesen a minister nevezi ki az illetőket a koronként benyújtott folyamodványok alapján.

Felvétetnek 8—16 éves életkoru, mindkét nembeli növendékek valláskülönbőség nélkül, csak az izraelita alapítványok illetik kizárólag az izraelitákat.

Felvételi feltételek, hogy a vakságon kívül egyéb betegségben az illető ne szenvedjen, hogy tompa elméjű, bárgyu ne legyen, vagyis szellemi képzésre fogékonyssággal bírjon, és ha ingyen kíván felvétetni, szükséges a teljes vagyontalanság igazolása. A folyamodványhoz tehát keresztlevelet, orvosi bizonyítványt az említett körülményekről, és szegénységi bizonyítványt kell mellékelni, s az igr felszerelt folyamodvány az intézet igazgatóságához nyujtandó bé, ki azokat koronként a minister eleibe terjeszti.

Egy növendék teljes évi ellátására most 250 frt. számittatik. A ki tehát a maga költségén akar felvétetni, ez öszszeget tartozik fizetni. A költség fele része elengedéseért is lehet a vagyoni állapothoz képest folyamodni. Egy alapítványi töke most 4000 frtból áll; kisebb alapítványi öszszegek addig kamatoztatnak, míg a fennebbi öszszegre felnőnek.

A felvételnél különös tekintetbe vétetnek az olyan szerencsétlenek, a kik előbb ép szeműek voltak, s mint ilyenek az iskolai tanulmányokban előhaladást már tettek, s csak később, valamely véletlen eset vagy betegség által veszítették el szemök világát.

*) E reformok keresztülvitelével, a mint a napi lapokból olvastuk, épen t. barátunk, a fennebbi levél írója, volt a minister által megbizva. Szerk.

A növendékek a tanterv szerint taníttatnak: a) a vallás-erkölcsi ismeretekre, b) egyéb elméleti ismeretekre (olvasás, írás, magyar nyelv s a magyar irodalom főbb vonásai, számtan, mértani alaktan, földrajz, történelem, természettan- és természetrajzból alkalmas részek, polgári jogok ismerete, mindenféle tárgyak érzékeltetése), c) ének és zene, d) tornaszat, e) mesterségek, a fiuknak kosárkötés, kötélgyártás, a leányoknak kötés, horgolás, durvább varrás (szegés, és mindennemű női házi munka). A tanfolyam 8 év.

A kiknek a zenére különös hajlamuk van, különösen ebben képeztetnek. Némelyek bámu'atos sokra viszik, minthogy a vakoknak hall-érzékük rendszerint felette finom. Az ilyen vakok az intézetből kiléptük után leginkább megélnék, lesz belőlük orgonista, kántor, zenész. Az intézetből kikerült vak zenészek itt Budapesten egész zenekart alkotnak; aztán vendéglőkben s más nyilvános helyeken játszanak, s anynyit keresnek, hogy egész életökben az után tartják fenn magukat.

Mesterségök után a kilépő növendékek már nehezebben tudnak megélni. Ezek gyámoltalanabbak, s egész éltökön át szükségök van némi támaszra.

A budapesti vakok-intézetének az a nagy fogyatkozása van, hogy nem bir még alappal a kilépő vakok gyámolítására. Azonban a minister ezen a bajon is egész buzgósággal igyekszik segíteni, s remélni lehet, hogy lassanként ez a nagy hiány is pótolva lesz.

Nagyon megillető és tanulságos a szerencsétlen növendékeket együtt látni, mienynyire honossá lesznek az intézetben, úgy jönnek mennek egyik szobából a másikba, futkároznak a folyósókon, lépcsőkön le és fel, járkálnak szabadon az udvaron és kertben, mint más intézetekben az ép szemű gyermekek.

Nem kell mondanom, mily megmérhetetlen jótétemény ez intézet közvetve a társadalomra, közvetlen és különösen pedig azon szerencsétlenekre nézve, kik abban ápolást, mivelődést s némi életmódot nyernek, a kik különben talán kevés kivétellel állati butaságban maradván, a legnagyobb koldusoknak maradnának. Csak azon sajnálkozhatunk, hogy egy akkora országban, mint hazánk, ez egyetlen ily igazán humanus intézet van, holott a vak növendékek arányához képest legalább négy ily intézetünknek kellene lennie az ország különböző részeiben. Talán a jövődjő majd több gondot fog fordítani a valódi kegyesség ily nemű menhelyeinek szaporítására is, melyekben legszerencsétlenebb embertársaink könyei töröltetnek le, és a legsötétebb elmékre derítettik felebaráti szeretet által enyhítő világosság.

Az orsz. siket-néma-intézetet Ferenc királynak egy rendelete alapította 1800-ban, ugyanakkor 5000 frtot adományozván annak megalapítására. Helyiségül egy az országos tanulmányi alaphoz tartozó épületet rendelt Váczon, s ugyan ez alapot kötelezte a fentartási költségek fele részben való viselésére.

1802-ben tényleg meg is nyílt e jótékony intézet 30 növendékkel.

Az alapítványok idő folytán szaporodtak itt is, s jelenleg van országos alapítvány 44 (fiú számára 26, leányok számára 18), magán alapítvány 25; összesen tehát van 69 alapítvány ugyanannyi növendék számára. Ezen helyekre ingyen vétetnek fel a növendékek, még pedig az orsz. alapítványra egyenesen a magy. kir. közoktatási minister által, a magán alapítványokra pedig az alapítók, vagy jogutódaik teszik a kijelölést, a minister csak jóvá hagyja azt.

Vannak oly növendékek is, kik fizetik a tartást, ilyen van jelenleg 16.

Egy alapítványi töke most 4000 frtban van megállapítva, egy növendék tartása körülbelől 200 frtba kerül.

Felvétetnek 9—14 éves siket-néma, különben egészséges és képezhető növendékek.

A felvételi eljárás ugyanaz, mint a vakok intézeténél. Tehát az ott jelzett bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok a ministeriumhoz, vagy egyenesen az intézet igazgatójához küldendők.

A tanfolyam rendszeren 6 év. Az összes növendékek 4 osztályba vannak bősztva. Tantárgyak: minden, a mi egy jó elemi iskolában tanítatik, sőt valamivel több is. Tanítás-mód a jelekkel való érzékeltetés, írás-olvasás általi közlés és az ajakbeszéd.

A siket-néma emberi hangot soha sem hallván, a hangok kiejtését meg nem tanulhatja, hangja tehát kezdetben nyers bögéshez hasonlít. Azonban ha a tanító beszéd-szerveit, ajka s nyelve mozgását, szája idomlását éles figyelemmel kíséri, s hosszu időn át utánozza, a siket-néma némileg beszélni is megtanul. Ő a kérdéseket csak a száj mozgása után érti meg, aztán szóval felel rá.

Olvasás, írás s elméleti ismereteken kívül a fiuk hajlamuk s testi alkotásukhoz képest szabó, varga mesterségre s nyomdászatra is tanítatnak, s rendszerint igen munkás mesteremberekké válnak. A leányok minden női munkára tanítatnak.

Ilyen intézet is kellene legalább 2—3 Magyarországon, hogy a statisztikai adatok szerint minden siket-néma növendék oly oktatást, nevelést nyerjen, mint a váci intézetben nyernek e szerencsétlenek.

Mily megható érzés az, barátom, midőn egy szép fiut, vagy leányt látsz magad előtt, aztán megszólal az ő erőltetett, sajtáságos hangján! De másfelől mily megnyugtató minden humanus gondolkozásu emberre nézve az a tapasztalat, hogy az emberi társaságból eredetileg kizárt ezen lények, a társadalomnak hasznos, munkás és értelmes tagjaivá képezetnek és így viszszaadhatnak az emberi társadalomnak.

A mult tanévben felvett növendékek közt 4 erdélyi is volt, még pedig 3 székely fiu és egy szász. A székely fiuk közül egyik káli születésű, unitárius volt, de a második félévben kimaradt.

A felvett növendékek közül több felénél olyan, kik születésök után betegség vagy esés következtében lettek siket-némákká.

Volna még sok körülmény, miket a két intézetre nézve ismertetnem vagy legalább érintenem kellett volna. Azonban czélom ez úttal csak anynyi volt, hogy általános vonásokban mutassam fel a Ker. Magvető olvasói előtt hazánknak e leghumánusabb két intézetét, legszerencsétlenebb embertársainknak e két asylumát.

Ha azok, a kiknek módjuk van reá, életökben vagy végrendeleteikben bármi csekély adománynyal megemlékeznek a könyörület e hajlékairól, bizonyára oly kegyes cselekedetet tesznek, mely a keresztény szeretetnek legszebb jele.

Isten veled.

barátod

Buzogány Áron.

2.)

Esperesi vizsgálat.

A székely-udvarhelyi unitária ekklezsiában a szokásos esperesi vizsgálat folyó évi febr. 8-án tartatott a rendes isteni tisztelet-tartások helyiségében László Domokos buzgó hitrokon házánál, hol ugyan akkor rendes isteni tisztelet is tartatott, s hová a hiveknek szép számú serege gyűlt egybe. Az isteni tisztelet végeztén körüli esperes tisztt. Gyöngyösi István ur szives köszöntésével üdvözlé a gyülekezetet, s egyszersmind a buzgó tagokat tanácskozáásra felhíván, megnyitá a gyűlést.

A vizsgáloszék ismét öröm-izenetet hozott ekklezsiánknak, s a testvéri szeretetnek édes melegét tolmácsoló levelek kíséretében bizonyos összeg pénzsegélyt.

Ugyanis, a mult évi esperesi vizsgálatkor felhívás küldetett felekezettünkhez tartozó mindenik esperesi hivatalhoz az udvarhelyi ekklezsia javára leendő gyűjtések eszközzése végett, a minek következtében aranyos-